

УДК 330-057

О. П. Максимова

**ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕХНОЛОГІЇ
АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО
НАПРЯМУ**

Постановка проблеми. Актуальність дослідження загальнонаукових особливостей технології аналітичної діяльності фахівців економічного напрямку зумовлена, по-перше, складністю самої аналітичної діяльності як діяльності мисленнєвої, що, у свою чергу, ускладнює, а за думкою деяких науковців навіть унеможлиблює її вивчення; по-друге, - загостренням протиріччя між потребою українського суспільства в ефективному інформаційно-аналітичному забезпеченні його розвитку та недостатньою готовністю фахівців економічного напрямку до реалізації технологій аналітичної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що готовність фахівців до аналітичної діяльності у сучасній науці визначається як: здатність вирішувати професійні завдання в умовах невизначеності, неповної інформації (В.І. Фомін); системна придатність здобувати із всієї різноманітності інформації, що представлена у вигляді знакових систем компонентів, що стосуються економічної праці, та оформлення їх у зручній для сприймання формі (конкретно-знаковій системі) з наступною її предметною інтерпретацією (аналізом) у контексті семіозису (Л.Д. Карнишев, П.Ю. Конотопов, Ю.В. Курносів, С.Л. Леньков та ін.); здатність ефективно реалізовувати відповідні специфічні мисленнєві та інформаційні технології.

Отже, метою статті є визначення особливостей технології аналітичної діяльності фахівців економічного напрямку.

У сучасній педагогічній науці під поняттям «технологія» розуміють сукупність способів і засобів реалізації діяльності, що характеризується такими сутнісними ознаками: технологія ґрунтується на визначеній методологічній позиції; її дії вибудовуються строго відповідно з цільовими установками, що мають форму конкретного очікуваного результату; вона може бути відтвореною; її органічною частиною є діагностичні процедури, які мають показники, критерії та інструментарій виміру результатів діяльності (В.О. Сластьонін та ін.). У загальнонауковому розумінні технологія – це організована у часі та просторі сукупність методів оперування певними об'єктами, що призводить до досягнення поставленої мети, що є стійкою (інваріантною) по відношенню до заданих варіацій умов

реалізації. Якщо під аналітикою розуміти цілісну сукупність принципів методологічного, організаційного та технологічного забезпечення мисленнєвої діяльності, що забезпечує ефективну обробку інформації та вдосконалення якості нового знання, то технологія аналітичної діяльності за своєю сутністю відображає цілеспрямовану, усвідомлену, організовану у часі та просторі сукупність методів, що забезпечує досягнення мети – якісного аналізу економічних даних.

Аналітична діяльність фахівця у вітчизняній та зарубіжній науці розглядається як складна мислєдіяльність, в якій аналіз та синтез є єдиними (Дж. Брунер, Л. Виготський, М. Мамардашвілі, М. Полані, С. Рубінштейн та ін.). Як зауважував М. Мамардашвілі, кожна мить аналітичної діяльності є синтетичною і в неї не залишається місця аналізу. Структурно єдність аналізу та синтезу визначає як взаємозв'язок знання (аналітичного та синтетичного) або завдань дослідження, так і характеристику способу здійснення кожного з них. Відтак, аналітична діяльність фахівця за своїм змістом виявляється у виявленні за допомогою розчленування відмінних властивостей та зв'язків об'єкта, в наслідок яких він стає частиною певної системи (відбувається створення нової системи з взаємодіючих елементів та властивостей); у процесі аналітичної діяльності або певним чином моделюються складові існуючої реальної системи, або створюється певна цілісна система, яка не існувала у природі.

Здійснений аналіз наукових праць, присвячених проблемі аналітичної діяльності та здібностей особистості, що її визначають, дозволяє стверджувати, що усі технології інформаційно-аналітичної роботи можна диференціювати, вслід за Ю. Конотоповим та Ю.В. Курносим, на неінструментальні або технології мисленнєвої діяльності та інструментальні.

До неінструментальних, мисленнєвих технологій відносяться технології: запам'ятовування інформації, добування інформації, міжособистісної комунікації, синтезу цілей, соціалізації цілей та знань, аналізу інформації, класифікації, моделювання та мисленнєвого експерименту, узагальнення інформації, семіотичні та рефлексивні технології. Усі ці технології у повному обсязі має реалізовувати фахівець економічного напрямку, який здійснює свою професійну діяльність, оскільки усі вони відображають як його основні професійні уміння, так і загальні розумові здібності людини, що забезпечують ефективну діяльність у будь-якій сфері.

До інструментальних технологій належать технології переносу інформації на матеріальні носії, передачі та прийому даних, пошуку даних, інструментального моделювання, інструментального синтезу інформації, синтаксичного перетворення інформації, семантичного стискання та реферування даних, навчання тощо. Тобто усі ці технології, що

забезпечують інструментальний, технічний супровід роботи фахівця з інформацією.

Ефективність реалізації технологій аналітичної діяльності залежить, передусім, від вирішення фахівцем таких проблем як: проблема неповноти інструментарію збирання даних, проблема спостерегає мості об'єкта, проблема обмеженості обсягу збереження даних, проблема відсутності єдиної методології дослідження, проблема погодження тезаурусів, проблема поєднання розрізаних та уривчастих відомостей, проблема неспівпадіння соціального та професійного досвіду аналітиків, проблема подолання професійних та соціальних стереотипів тощо [3].

Як будь-яка технологія, технологія аналітики має певні етапи реалізації, які вибудовуються відповідно до психологічної структури діяльності. Незважаючи на різну кількість етапів аналітичної діяльності, визначених у працях різних учених (Е.С. Гайдамак, І.М. Кузнецов, Н.О. Сляднева та ін.), усі вони побудовані відповідно до логіки трансформації від формулювання проблеми, постановки мети та підбору засобів її досягнення до оцінки відповідності отриманого результату – аналітичного документа.

Так, наприклад, згідно з О.М. Яригіним, аналітична діяльність в узагальненому вигляді складається з восьми етапів: 1) виокремлення реального об'єкта з навколишнього середовища та виділення взаємодії системи з неї, результатом чого є структурна модель; 2) визначення елементів системи для забезпечення виявлених властивостей системи, результатом чого є визначення властивостей системи та властивостей окремих частин; 3) встановлення взаємодії виявлених елементів системи, результатом чого стає логічна структура системи; 4) пояснення властивостей системи як цілого, емерджентних властивостей та підсистем; 5) визначення функцій елементів та підсистем у виявленій логічній структурі системи; 6) визначення цілей системи у термінах виявлених функцій елементів та підсистем, для чого необхідно співвідношення станів системи та зовнішнього середовища; 7) виявлення перемінних системи, що припускають зміни та парламентів, які можна лише спостерігати, але не цілеспрямовано змінювати, результатом якого є виникнення завдань керування системою для виведення її у термінальний стан; 8) вплив на систему з метою виведення системи у заданий цільовий стан [7].

У своїй роботі ми ґрунтуємось на десяти основних етапах аналітичної діяльності, і, відповідно, реалізації аналітичної технології. Так, першим етапом є етап встановлення характеру проблеми, опису проблемної ситуації, формулювання проблеми. На другому етапі відбувається синтез глобальної цілі як прямого наслідку проблемної ситуації завдяки синтезу та аналізу ієрархії цілей, активів комунікації та ін.

Третій етап реалізації аналітичних технологій передбачає формулювання завдань діяльності, створення її плану. На четвертому етапі, як правило, відбувається пошук джерел інформації із заданими властивостями, оцінка їх реальної інформативності та відбір найбільш інформативних.

П'ятий етап містить процедуру визначення інструментарію збирання інформації, накопичення даних та аналіз несуперечливості масиву даних, що отримані від одного джерела. Шостий етап передбачає інтеграцію масиві даних, виявлення протиріч або їх неповноти.

На сьомому етапі відбувається визначення станів об'єктів та систем, що є предметом аналізу, визначення тенденцій та граничних показників динаміки. Восьмий етап забезпечує підготовку до формулювання висновків про стани об'єктів та систем, що можуть бути досягнутими без корекції впливів, синтез простору альтернатив.

Дев'ятий етап передбачає здійснення корегуючих заходів, якщо це необхідно, для досягнення поставленої мети, а також оцінку ефективності обраної стратегії діяльності. Десятий етап передбачає формулювання загальних висновків та підготовку звітної документації.

Аналітична діяльність фахівця у процесуальному контексті є постійно змінюваним процесом виконання процедур, що забезпечуються відповідними аналітичними здібностями:

- отримання знань у процесі мислення;
- застосування та формування нових понять та ментальних (інтелектуальних) моделей;
- виключення та перетворювання існуючих ментальних моделей;
- формалізація ментальних моделей;
- застосування ментальних моделей для вирішення проблеми, яка виникла;
- інтерпретація результатів моделювання;
- формування керуючих впливів на реальну систему.

Для того, щоб успішно виконувати вищезазначені процедури, а в цілому – здійснювати аналітичну діяльність фахівець має характеризуватися особливими якостями, представленими інтелектуальними здібностями, креативністю, рефлексивністю, вмотивованістю, що ґрунтуються на специфічних професійних знаннях щодо сутності аналітики, рефлексивних механізмів, особливостей використання аналітичних та синтетичних процедур у професійній діяльності тощо.

Кожний етап технології аналітичної діяльності забезпечується особливою сукупністю методів, вибір яких залежить від індивідуальної чи/або групової форми роботи, передусім, - це такі мисленнєві методи як

класифікації, узагальнення, структурування масиву даних, аналізу дерева цілей та завдань, контент-аналізу. Крім того, до методів групової аналітичної діяльності можна віднести методи мозкового штурму, експертні оцінки, методи теорії ігор, тощо.

Висновки. Отже, професійна підготовка економістів у вищій школі має передбачати цілеспрямоване формування в них готовності до ефективної реалізації аналітичних технологій, причому як у процесі вивчення фахових дисциплін, так і дисциплін соціально-гуманітарного циклу, які забезпечують розвиток мисленнєвої діяльності майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. Гайдамак Е. С. Информационно-аналитическая деятельность специалиста в области образования / Е.С. Гайдамак // Электронный научный журнал „Вест. Омск. гос. пед. ун-та”. – Вып. 2006. – Режим доступа : <http://www.omsk.edu>. **2. Карнышев Л. Д.** Направления и ресурсы интеграции психологических и экономических исследований / Л. Д. Карнышев // Экономическая психология: актуальные теоретические и прикладные проблемы. – Иркутск : ИГЭА, 2001. – С. 8–12. **3. Конотопов П. Ю.** Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы / П. Ю. Конотопов, Ю. В. Курносов. – М. : РУСАКИ, 2004. – 512 с. **4. Леньков С. Л.** Психологическое обеспечение профессиональной деятельности экономиста в условиях информатизации : монография / С. Л. Леньков – Тверь : Лилия Принт, 2002. – 190 с. **5. Пузиков П. Д.** Аналитические способности мышления / П. Д. Пузиков: автореф. дис. д-ра философ. наук. – Минск, 1966. – 32 с. **6. Философский** энциклопедический словарь / Гл. редакция : Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов / Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с. **7. Ярыгин О. Н.** Аналитическая компетентность и уровни реализации аналитической функции управления : монография / О. Н. Ярыгин, А. А. Коростелев, Н. Г. Пудовкина. – Тольятти : ТГУ, 2011. – 296 с.

Максимова О. П. Загальнонаукові характеристики технології аналітичної діяльності фахівців економічного напрямку

У статті здійснюється аналіз загальнонаукових характеристик технології аналітичної діяльності фахівців економічного напрямку.

Ключові слова: професійна діяльність, фахівець економічного напрямку, аналітична діяльність, технологія.

Максимова О. П. Общенаучные характеристики технологии аналитической деятельности специалистов экономического направления

В статье осуществляется анализ общенаучных характеристик технологии аналитической деятельности специалистов экономического направления.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, специалист экономического направления, аналитическая деятельность, технология.

Maksimova O. P. The common scientific characteristics of the analytical activity of the economists

The analysis of the common scientific characteristics of the analytical activity of the economists is made in this article.

Keywords: professional activity, analytical activity, an economist, the technology.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2012 р.

Прийнято до друку 25.05.2012 р.

УДК 378.016 : 651.4 /9

О. Ю. Малюк

**ПРЕДМЕТНА ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СЛУЖБИ ДЗУ**

Інформаційне суспільство щодня потребує кваліфікованих фахівців, готових „до творчої роботи в умовах технолого-інформаційної системи розвитку суспільства” [1, с. 14].

Мета нашої статті полягає у розгляді предметної галузі знань майбутнього фахівця у сфері документаційного забезпечення управління.

Питання місця й ролі кваліфікованого фахівця, інформаційного працівника, готового до виконання своїх безпосередніх обов’язків в умовах технолого-інформаційної системи, розглядали Ю. Амельченко, В. Бабич, У. Краус-Ляйхерет, Ю. Грушевська, С. Аверіна, Н. Барабанова, Л. Бродська, Л. Філіппова та ін.

Специфіка інформаційно-документної освіти в Україні характеризується такими чинниками: об’єктивна обумовленість потреби інформаційного суспільства у фахівцях, які мають певні знання й навички роботи з документами та інформацією, зафіксованою на будь-якому матеріальному носії, особливо – за допомогою комп’ютерного